

El interés casacional objetivo en su interpretación auténtica. Pautas hermenéuticas y cuestiones procesales en la nueva casación contenciosa

ANA RODRÍGUEZ ÁLVAREZ

Profesora de Dereito Procesual
Universidade de Santiago de Compostela
ana.rodriquez.alvarez@usc.es

Recibido: 12/11/2018 | Aceptado: 20/12/2018

CANCIO FERNÁNDEZ, R. C., e CAZORLA PRIETO, L. M. (dirs.): *El interés casacional objetivo en su interpretación auténtica. Pautas hermenéuticas y cuestiones procesales en la nueva casación contenciosa*, Thomson Reuters Aranzadi, Cizur Menor (Navarra), 2018, 360 pp.

Unha das principais novidades da Lei orgánica 7/2015, do 21 de xullo, pola que se modifica a Lei orgánica 6/1985, do 1 de xullo, do poder xudicial, foi, sen dúbida, a reforma do recurso de casación contencioso-administrativo. A través da disposición derradeira terceira desta norma, modificáronse os artigos 86 e seguintes da LXCA, establecéndose un novo modelo que orbita arredor dun elemento clave: o interese casacional obxectivo.

Transcorrido un tempo prudencial desde a entrada en vigor da lei, chegou o momento de preguntarnos, partindo dunha perspectiva práctica, se o novo modelo de casación cumpriu –ou non– co seu cometido, cales son as eivas detectadas e que melloras cabería desenvolver. Precisamente, a dar resposta a estas interrogantes diríxese esta obra: *El interés casacional*

objetivo en su interpretación auténtica. Pautas hermenéuticas y cuestiones procesales en la nueva casación contenciosa, dirixida por Raúl César Cancio Fernández e Luis María Cazorla Prieto.

Tras un prólogo que corre a cargo do maxistrado do Tribunal Supremo Diego Córdoba Castroverde, esta obra colectiva divídese en nove capítulos. En cada un deles, abórdase unha cuestión concreta do tema que nos ocupa.

No primeiro, «Respuestas a los problemas procesales derivados de la entrada en vigor del nuevo recurso de casación contencioso-administrativo o cuando el recurso de queja dejó de ser arte menor», Raúl César Cancio Fernández centra o seu estudo nos recursos de queixa que se formulan cando a casación se tivo por non preparada na instancia.

Como nos explica o autor, o actual sistema supuxo o «rexurdimento» do auto, cuxo contido dispositivo –dadas as cuestións suscitadas neles– é agora de extraordinaria relevancia. Tanto é así que chega a cualificalos de «verdadeiras guías de uso do novo recurso».

Lonxe de limitarse a estas afirmacións, Cancio Fernández realiza un completo percorrido sobre os recursos de queixa resoltos polo Tribunal Supremo, analizando cuestións como o rol dos órganos *a quo* na verificación dos requisitos do escrito de preparación do recurso; a acreditación da recorribilidade da resolución impugnada; a pautación dos elementos configuradores do interese casacional obxectivo; os problemas derivados da ausencia de previsións de dereito transitorio; a extemporaneidade como causa para non ter por preparado o recurso; ou as exigencias formais dos escritos. Tampouco esquece as dúbidas xurdidas arredor do recurso de casación autonómico, as cales derivan da súa insuficiente regulación legal.

O segundo capítulo –«El Derecho tributario, sin el muro cuantitativo, conquista la última instancia en casación»–, de Mercedes Ruiz Garijo, aborda, como xa adianta o seu propio título, os asuntos de dereito tributario que chegaron á casación. A este respecto, non está de máis recordar que o anterior límite mínimo da contía do recurso –fixado en 600.000 €–, vedaba *de facto* o acceso á casación de materias como os tributos locais ou os impostos con períodos de autoliquidación trimestral. Suprimida esta limitación tras a reforma, o número de admisións en materia tributaria elevouse, e prevese que no futuro o faga aínda máis.

Sendo consciente das fallas do sistema, Ruiz Garijo destaca como aspecto positivo a unificación dos criterios xurisprudenciais que a nova casación traerá consigo, o cal implicará, ao cabo, unha maior protección dos dereitos dos contribuíntes.

O aspecto máis destacado do capítulo constitúeo o apartado referido ás principais pautas interpretativas do interese casacional obxectivo en materia tributaria, as cales constan nas resolucións da Sección de Admisión. A análise que nel se contén resultará de grande interese para os estudosos do proceso contencioso-administrativo.

Pola súa banda, o capítulo terceiro –«Sección 3. Organismos reguladores, agencias estatales y los “big four”»–, a cargo de Marta Timón Herrero, ocúpase das resolucións da Sección de Admisión sobre asuntos cuxo coñecemento se atribúe á Sección Terceira da Sala do Contencioso-Administrativo do Tribunal Supremo, en virtude da repartición establecida no Acordo do 10 de outubro de 2017 da Sala de Goberno do Tribunal Supremo, sobre composición e funcionamento das salas e seccións e asignación de relatorios que deben alternar os maxistrados en 2018.

A devandita distribución atribúe competencia á Sección Terceira en sectores tan importantes como a enerxía, o gas, o mercado de valores, as telecomunicacións e o audiovisual; e en materias de gran proxección mediática como a prestación de servizos de transporte a través de plataformas dixitais ou o dereito ao esquecemento en Internet.

Dentro deste marco competencial –e como sinala a propia autora–, o seu estudo detense nos casos que revisten unha especial relevancia «ben por interpretar os presupostos de recorribilidade ou delimitar o alcance dos supostos de interese casacional obxectivo, ben por formular cuestións de fondo de indubidable interese».

Do mesmo xeito que o capítulo terceiro se centraba no labor da Sección Terceira, o cuarto fai o propio cos asuntos competencia da sección do mesmo ordinal. Baixo o título «De defensa a personal, pasando por los órganos constitucionales: una Sección omnicomprendiva», Susana de la Sierra, tras sinalar o heteroxéneo ámbito competencial desta sección, expón os principais criterios interpretativos nas súas correspondentes materias.

A autora indícanos que boa parte dos asuntos que chegaron a esta sección teñen que ver con cuestións relativas ao persoal ao servizo das administracións públicas, un asunto que, co anterior réxime, dificilmente accedía á casación. Véxanse, por exemplo, os relativos ao réxime xurídico do persoal temporal, ao nacemento e extinción da relación de servizo ou aos complementos retributivos.

Outra materia atribuída a esta sección é a de contratación pública, de máximo interese se temos en conta a recente entrada en vigor da Lei 9/2017, do 8 de novembro, de contratos do sector público, o que exixirá a intervención do alto tribunal para resolver as dúbidas interpretativas que esta xerou –e as que xerará–.

Non son, porén, os únicos sectores aos que De la Sierra se refire na súa achega. Tamén atoparemos bloques temáticos como dereitos fundamentais, Administración local, Seguridade Social ou aplicación de normas de dereito internacional público en España, entre outros.

Seguindo o esquema dos capítulos precedentes, o capítulo quinto dedícase á sección homónima da Sala do Contencioso-Administrativo do Tribunal Supremo. En «El Derecho administrativo más genuino y la Sección con la tasa más alta de registro», José Antonio Domínguez Luis explica de maneira pormenorizada e sistemática os casos sobre os que a Sección de Admisión se pronunciou e cuxo coñecemento corresponde á mencionada Sección Quinta: urbanismo e ordenación do territorio; medio ambiente; expropiacións; responsabilidade patrimonial; autorizacións e licenzas relativas ao desenvolvemento de actividades comerciais e industriais; dominio público marítimo-terrestre; augas, montes, minas e vías pecuarias; así como asuntos referidos ao Ministerio de Xustiza e ao Ministerio de Interior.

O autor faino partindo dunha peculiaridade desta sección, apuntada xa ao comezo do seu traballo: sobre as materias competencia da Sección Quinta xa existe, polo xeral, unha abundante xurisprudencia, «tendo en conta a veteranía das normas que disciplinan esta clase de asuntos». En consecuencia, non sempre resultará sinxelo apreciar a existencia do interese casacional obxectivo.

No sexto capítulo «Recurso de casación y “vicios *in procedendo*”», Pilar Cancer Minchot pon de manifesto os atrancos que a exixencia de interese casacional obxectivo xera de

cara a remediar as infraccións procesuais cometidas en procesos cuxas resolucións son, en principio, recorribles.

Tal como afirma a autora, a pesar de que a LXCA non exclúe a alegación dos vicios *in procedendo*, os imperativos do novo modelo dificultan a admisión dun recurso de casación baseado na alegación da infracción de actos e garantías procesuais ou de normas reguladoras da sentenza. Isto é, aínda que non se debe descartar que a alegación dun vicio *in procedendo* poida ter interese casacional, hai que recoñecer que as posibilidades de éxito son escasas.

Asemade, Cancer Minchot detense con perspectiva crítica no suposto de incongruencia omisiva, así como no vínculo entre a casación e o incidente de nulidade de actuacións. Por exemplo, con respecto a este último, considera que a solución apuntada polo Tribunal Supremo –a cal exige a preparación previa do recurso de casación e a súa posterior inadmisión para poder emendar a infracción a través do incidente de nulidade de actuacións– resulta excesivamente gravosa.

No capítulo 7, titulado «Un no tan nuevo actor casacional: los Juzgados de lo contencioso-administrativo», Ángel Ardura Pérez centra o seu traballo no acceso á casación das resolucións dos xulgados do contencioso-administrativo. A este respecto, cómpre lembrar que o novo sistema de casación incrementou o número de resolucións destes órganos xurisdiccionais que, polo menos potencialmente, poden acceder ao recurso extraordinario.

Ardura Pérez expón os modos de acceso á casación –directo e indirecto–, así como o papel que os xulgados cumpren na fase de preparación do recurso e na fase de execución das resolucións ditadas en casación. E, como vén sendo habitual nos diversos capítulos que compoñen esta obra, faino cunha mirada crítica, apuntando non só cal é a actual regulación ou as resolucións do Tribunal Supremo ao respecto, senón tamén cales son os criterios pendentes de pronunciamiento.

O penúltimo dos capítulos –o oitavo– leva por título «El recurso de casación autonómica del orden contencioso-administrativo». Juan Pedro Quintana Carretero realiza nel unha completa exposición acerca do recurso de casación autonómica.

O discurso artículase arredor da súa deficiente regulación na LXCA. Para que nos fagamos unha idea, son tales as lagoas existentes –e de tal alcance– que tribunais superiores de xustiza como o de Madrid ou o da Comunidade Valenciana se tiveron que pronunciar corroborando a propia existencia do recurso.

Os problemas, desde logo, non se esgotan aquí. A isto hai que sumar dúbidas de tanta transcendencia como as de que resolucións son susceptibles de ser recorridas por esta vía ou cal é o procedemento que se debe seguir para a súa tramitación; e tampouco se deixan a un lado cuestións como, por exemplo, a presentación simultánea dun recurso de casación ante o Tribunal Supremo e dun recurso de casación autonómica contra a mesma resolución, ou a dificultade de constituír unha sección especial de casación autonómica, todas elas abordadas neste capítulo.

O noveno e último capítulo –«La visión del abogado tras un año de aplicación del nuevo recurso contencioso-administrativo»–, de Ignacio M. Martín Fernández, parte da perspectiva

dos letrados co obxectivo de plasmar algunhas reflexións suscitadas por mor da implementación da reforma.

Na opinión do autor, a nova casación exixiralles aos avogados un plus de especialización, xa que a identificación e acreditación da existencia de interese casacional obxectivo «pode chegar a constituír toda unha nova área de especialización profesional, pois só o profundo coñecemento dos novos criterios [...] vai permitir formular con éxito a admisión».

Tras destacar o esforzo de actualización e modernización por parte da Sala Terceira, Martín Fernández ofrece datos e estatísticas referidos ao período comprendido entre xullo de 2016 e decembro de 2017. Neles explicitáanse cales son as porcentaxes de admisión e de inadmisión, a procedencia dos recursos, a distribución por materias, etc.

Tras iso, a súa achega analiza certos aspectos procesuais de gran transcendencia para a elaboración dos escritos de preparación, ofrecendo así unha útil guía forense sobre a comparecencia nos recursos xa admitidos a trámite ou a alegación respecto da incongruencia omisiva da resolución impugnada, entre outros.

De todo o apuntado ata o momento, despréndese o enorme interese e actualidade desta obra colectiva. Un traballo útil e moi recomendable tanto para os teóricos como para os prácticos do proceso contencioso-administrativo. En resumidas contas, *El interés casacional objetivo en su interpretación auténtica. Pautas hermenéuticas y cuestiones procesales en la nueva casación contenciosa* ofrécenos un completo e rigoroso mapa que nos permitirá explorar, coñecer e comprender un territorio aínda por descubrir: o da nova casación contencioso-administrativa.

REGAP

RECESIÓN